

Handläggare
Pernilla Takacs
Telefon: 0850803354

Till
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott (SOU 2022:37)

Svar på remiss från kommunstyrelsen (KS 2022/792)

Förvaltningens förslag till beslut

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkandet ”Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott Administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av misstänkta brott (SOU 2022:37)” till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd för yttrande.

2021 års bidragsbrottsutredning har i detta delbetänkande sett över möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot statliga myndigheter. För att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av bidragsbrott, anser utredningen att omfattande förändringar krävs. Deras slutsats är att enbart utvecklad styrning, organisationsförändringar eller ökad samverkan inte kan åtgärda problembilden. Utredningen föreslår därför att ett nytt administrativt system införs, att Ekobrottsmyndigheten får ansvaret för brottsutredningarna samt vässade verktyg för styrning och uppföljning.

Stadsdelsförvaltningen ser positivt på att en administrativ sanktionsavgift införs, som en ytterligare åtgärd utöver återkrav. Att utredningen föreslår att sanktionsavgiften ska kunna tas ut även om den enskilde inte har agerat uppsåtligt eller oaktsamt, bör leda till att fler personer än idag möts av en straffrättslig åtgärd. För att säkerställa intern samsyn inom staden, kommer en struktur behöva upprättas för hur den administrativa sanktionsavgiften ska hanteras.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning
Individ och familj

Fagerstagatan 15
Box 4066
16304 Spånga
Växel 08-50803000
Fax
spanga-tensta@stockholm.se
www.stockholm.se/spanga-tensta

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkandet ”Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott Administrativt sanktionssystem och

effektivare hantering av misstänkta brott (SOU 2022:37)” till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd för yttrande. Delbetänkandet är även remitterat till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Brott mot välfärdssystemet, oavsett om det rör sig om organiserad brottslighet eller brott utförda av enskilda individer, riskerar att urholka tilliten till systemet och hota förtroendet för välfärdssamhället. Utifrån detta beslutade Regeringen den 3 juni 2021 att tillsätta en särskilt utredare med uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot statliga myndigheter. För att få en heltäckande bild har utredningen valt att inkludera kommuner och arbetslöshetskassor i sin kartläggning.

Delbetänkandet *Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott* överlämnades till ansvarigt statsråd i juni 2022. Kommunstyrelsen i Stockholms stad har därefter skickat ärendet på remiss bland annat till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

Ärendet

Delbetänkandet konstaterar att det är svårt att göra en bedömning av exakt hur omfattande de felaktiga utbetalningarna inom nu aktuella välfärdssystem är. Detta eftersom dessa spänner över flera olika välfärdssystem och innefattar allt från oavsiktligt slarv till sofistikerade brottsupplägg. De beräkningar som finns visar att mellan 11 och 27 miljarder kronor betalas ut felaktigt från välfärdssystemet varje år och att upptäcktsrisken är låg.

Delbetänkandet syftar därför till att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering för att minska antalet felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Hanteringen av misstänkta bidragsbrott har förbättrats under senare år och idag upptäcks och polisanmäls fler bidragsbrott än tidigare. Dock är det enbart en liten andel av misstänkta bidragsbrott som leder till lagföring och en rad överträdelser som begås av enskilda möts inte av någon reaktion alls från samhället.

Utredningens förslag

Utredningen konstaterar att en mer effektiv hantering inte är möjlig inom ramen för det nuvarande systemet och föreslår därför följande:

- att det införs ett system med administrativa sanktionsavgifter som regleras i en ny lag.

En administrativ sanktionsavgift föreslås ersätta en anmälan till brottsutredande myndighet. Inga bidragsbrott avkriminaliseras, utan förslaget innebär en skärpning i och med att fler överträdelser förväntas att mötas av en sanktion. Genom att mindre allvarliga överträdelser inte anmäls som bidragsbrott kan rättsväsendets resurser koncentreras till att bekämpa allvarliga och svårutredda bidragsbrott som inte sällan utförs av den organiserade brottsligheten. Sanktionsavgiftens storlek ska inte relateras till den enskildes inkomst, utan enbart till storleken på den felaktiga utbetalningen. Avgiften ska tillfalla staten, som då även blir fordringsägare för en obetald sanktionsavgift. Bidragsbrott som avser mer än ett halvt prisbasbelopp ska fortsatt omfattas av anmälningsskyldigheten i 6 § bidragsbrottslagen. Även misstänkta grova bidragsbrott ska i fortsättningen anmälas, oavsett storleken på beloppet.

- att ansvaret för att utreda bidragsbrott flyttas till Ekobrottsmyndigheten och att förundersökningar där bedrivs under ledning av åklagare.

Idag är ansvaret att utreda bidragsbrott uppdelat på Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Utredningen föreslår att detta ska ändras och att Ekobrottsmyndigheten ska bli ansvarig för hanteringen. Ekobrottsmyndigheten är specialiserad på ekonomiskt brottslighet och har en upparbetad utrednings- och spaningsverksamhet. Inom myndigheten finns bred kompetens, vilket möjliggör en samordnad hantering av bidragsbrott från mottagande av brottsanmälan till talan i domstol.

- en utvecklad styrning och samverkan för att motverka brott.

Även andra åtgärder behöver vidtas om systemet med administrativa sanktionsavgifter införs och ansvaret för att utreda bidragsbrott flyttas till Ekobrottsmyndigheten. Ett stort antal myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor kommer att hantera sanktionsavgifter och misstänka bidragsbrott. Om styrningen av de inblandade aktörerna inte är samordnad, kan det uppstå flaskhalsar i utredningskedjan.

- att Ekonomistyrningsverket bör få i uppdrag att ta fram indikatorer som kan ingå i resultatuppföljningen.

Ekonomistyrningsverket bör också redovisa analyser av myndigheternas hantering av sanktionsavgifter och misstänkta bidragsbrott och vilka brottsförebyggande effekter hanteringen haft.

- att utredningens förslag i första hand finansieras genom att ytterligare resurser tillskjuts de berörda myndigheterna.

Ett system med administrativa sanktionsavgifter kommer leda till ökade kostnader för de beslutande myndigheterna, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Staten bör därför kompensera för de ökande kostnaderna utifrån finansieringsprincipen. Utredningen konstaterar att intäkterna av sanktionsavgifterna inte kan finansiera kommunernas kostnader, då en sanktionsavgift är att jämföras med en straffrättslig påföljd. Utredningens bedömning är att förslagets sammantagna kostnader för kommunerna kommer att uppgå till 4,8 miljoner kronor under första och andra året. Kostnaderna kommer sedan att sjunka i takt med att de felaktiga utbetalningarna minskar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ och familjomsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen har tagit del av Socialdepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag som bedöms kunna bidra till stadens arbete för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att *Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna* samt att *Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i*.

De senaste årens utredningar och satsningar inom välfärdsbrottsområdet har nästan uteslutande haft fokus på arbetet inom statliga myndigheter och därför ser stadsdelsförvaltningen mycket positivt på att delbetänkandet har inkluderat kommunerna i översynen. Kommunerna riskerar att hamna på efterkälken i utvecklingsarbetet och det finns även en risk för en ”övervältringseffekt”, där kriminella väljer att rikta sin aktivitet mot de kommunala utbetalningssystemen i takt med att de statliga myndigheterna blir skickligare på att förebygga och upptäcka fusk.

Utredningen konstaterar att en stor andel felaktiga utbetalningar orsakade av enskilda inte är brottsliga, då de inte når upp till kravet om uppsåt eller grov oaktsamhet. Det är generellt sett ovanligt att stadsdelsförvaltningen polisanmäler misstänka bidragsbrott, eftersom det är svårt att styrka uppsåt eller oaktsamhet. Utredningen föreslår ett strikt ansvar, vilket innebär att en sanktionsavgift ska kunna tas ut även om den enskilde inte har agerat uppsåtligt eller oaktsamt. Utredningens förslag innebär att kommunens bevisböroda minskar, då inget uppsåt eller oaktsamhet behöver kunna styrkas, vilket stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till.

Stockholms stads *Rapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i Stockholms stad 2021* konstaterar att det är mycket resurskrävande för kommunen att upprätta en polisanmälan för misstänkt bidragsbrott samt att det är vanligt förekommande att polismyndigheten väljer att lägga ner förundersökningen då det inte går att styrka brott. Det är också vanligt förekommande att de polisanmälningar som förvaltningarna gör om misstänkta bidragsbrott blir liggande hos polismyndigheten och sedan avskrivs, då brottet har hunnit preskriberas under tiden. Utifrån detta ställer sig stadsdelsförvaltningen positiv till införandet av en administrativ sanktionsavgift, då detta innebär att en större andel av de bidragsbrott som upptäcks kommer att få en repressiv åtgärd.

Utredningen konstaterar att intäkterna av sanktionsavgifterna inte kan finansiera kommunernas merkostnader, då en sanktionsavgift är att jämställa med en straffrättslig påföljd. Utredningens bedömning är att förslagets sammantagna kostnader för kommunerna kommer att uppgå till 4,8 miljoner kronor under första och andra året. Stadsdelsförvaltningen anser att denna summa är lågt räknad och önskar täckning för samtliga merkostnader.

Utredningen föreslår att sanktionsavgiften ska tillfalla staten, som även blir fordringsägare för en obetald sanktionsavgift. Stadsdelsförvaltningen anser att det behöver förtydligas vilka konsekvenser som en utebliven betalning av sanktionsavgift innebär, då den enskildes benägenhet att betala kan hänga samman med dessa konsekvenser. Stadsdelsförvaltningen ser även att en stor andel av de personer som kommer bli föremål för den administrativa sanktionsavgiften har låg betalningsförmåga utifrån sin ekonomiska och sociala situation, vilket påverkar statens intäkter från sanktionsavgiften.

Det nya lagförslaget innebär en större administration för kommunen. Stadsdelsförvaltningen anser därför att en struktur för hantering av sanktionsavgifter, inklusive klagomålshantering, behöver upprättas inom staden för att skapa samsyn och säkerställa likställighet. Det behöver även tydliggöras inom vilka av kommunens verksamhetsområden som sanktionsavgiften blir aktuell. Den struktur som efterfrågas bör även innehålla en kommunikativ del, att staden ser över sitt informationsmaterial gentemot invånare så att den enskilde blir införstådd med vikten av att lämna korrekta uppgifter.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör

Abdi-Nur Isse
Avdelningschef

Bilagor

Delbetänkandet *Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott* -
Administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av
misstänkta brott.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2022-08-10
Abdi-Nur Isse, Avdelningschef	2022-08-10